

Utbildningsutskottets betänkande

1981/82: 32

om ändringar i skollagen (1962: 319) m. m. (prop. 1981/82: 167)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1981/82: 167 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. anta förslaget till lag om ändring i skollagen (1962: 319),
2. godkänna vad som i propositionen har förordats om att skolöverstyrelsen skall vara sista instans i fråga om beslut som länskolnämnden fattar om basresurser, gymnasieskolans årliga organisation och skolenheter,
3. bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de bestämmelser som överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan kräver.

Det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i skollagen (1962: 319) har följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i skollagen (1962: 319)

Häri genom föreskrivs i fråga om skollagen (1962: 319)¹
dels att 50 § skall upphöra att gälla,
dels att 24, 25, 28 a, 53 och 54 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 6 a, 54 a och 54 b §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §

Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall skolpliktiga barn som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på något av de sätt som anges nedan i 6 kap. i stället fullgöra skolplikten genom att delta i undervisning vid hemmet. Sådant undervisning skall anordnas genom

¹ Lagen omtryckt 1970: 1026.
 Senaste lydelse av 50 § 1975: 159.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

huvudmannens försorg. Den skall med nödvändiga avvikelser motsvara undervisningen i grundskolan.

Inte längre skolpliktiga unga som vistas i hem som avses i första stycket skall genom huvudmannens försorg ges möjlighet att få undervisning som de behöver och inte lämpligen kan få på annat sätt.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om undervisningens närmare innehåll, dess organisation och tillsynen över den.

24 §²

Grundskolan omfattar nio årskurser, betecknade 1–9 och fördelade på lågstadium, mellanstadium och högstadium, vart och ett om tre årskurser.

Inom grundskolan anordnas dels olika studievägar, avpassade efter barnens studieinriktning, dels ock specialundervisning för sådana barn, vilka ha svårt att följa den vanliga undervisningen.

Utöver den för alla elever gemensamma undervisningen anordnas på grundskolans högstadium olika kurser med hänsyn till skilda intresseinriktningar hos eleverna. På samtliga stadier anordnas undervisning för elever med behov av särskilt stöd.

För barn, som på grund av handikapp, långvarig sjukdom eller sjukdom som tvingar till upprepad kortare frånvaro ej kunna delta i vanligt skolarbete, anordnas särskild för dem lämpad undervisning.

25 §³

Studieväg för elev i grundskolan väljes av föräldrarna efter samråd med eleven och sedan upplysningar lämnats av skolan.

Alternativ i fråga om kurser i grundskolan väljs av elevens föräldrar efter samråd med eleven och sedan upplysningar lämnats av skolan.

Uttagning till specialundervisning av elev i grundskolan sker genom skolans försorg.

Uttagning till sådan undervisning för elever med behov av särskilt stöd som avses i 24 § andra stycket andra meningen sker genom skolans försorg.

² Senaste lydelse 1978: 294.

³ Senaste lydelse 1971: 630.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 a §⁴

Specialskolan omfattar tio årskurser, betecknade 1–10 och fördelade på lågstadium, mellanstadium och högstadium enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Bestämmelserna i 24 § andra och tredje styckena om studievägar, specialundervisning och särskild undervisning äga motsvarande tillämpning på specialskolan.

Inom specialskolan anordnas olika studievägar avpassade efter elevernas studieinriktning. Bestämmelserna i 24 § andra stycket andra meningen och tredje stycket gäller även för specialskolan.

För elev i specialskolan som icke kan följa undervisning enligt första och andra styckena meddelas undervisning anpassad efter hans utveckling.

För specialskolan äga bestämmelserna i 25 och 26–28 §§ motsvarande tillämpning. Fråga om att förvägra elev befrielse enligt 27 § prövas av den lokala styrelsen.

Studieväg för elev i specialskolan väljs av föräldrarna efter samråd med eleven och sedan upplysningar lämnats av skolan. Bestämmelserna i 25 § andra stycket och 26–28 §§ gäller även för specialskolan. Fråga om att förvägra elev befrielse enligt 27 § prövas av den lokala styrelsen.

53 §⁵

Över beslut av skolstyrelsen eller utbildningsnämnden i fall, som sägs i 10 § första och andra styckena eller 20 d §, må besvär anföras hos länskolnämnden.

Skolstyrelsens beslut enligt 35 § överklagas hos kammarrätten genom besvär. Skolstyrelsens beslut i andra fall som avses i 10 § första stycket eller i fall som avses i 10 § andra stycket överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär.

Om besvär över skolstyrelsens eller utbildningsnämndens beslut i sådana mål och ärenden, vilka styrelsen eller nämnden eljest har att handlägga på grund av föreskrifter i särskilda författningar, gäller vad i dessa författningar för varje fall finnes stadgat.

Utbildningsnämndens beslut i fall som avses i 20 d § överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär.

Om besvär över annat beslut av skolstyrelsen eller utbildningsnämnden gäller vad som stadgas i kommunallagen (1977:179).

Andra beslut av skolstyrelsen eller utbildningsnämnden enligt denna lag får överklagas endast genom kommunalbesvär enligt föreskrifter i kommunallagen (1977:179).

Över beslut enligt denna lag av lokal styrelse för specialskolan må

Beslut av lokal styrelse för specialskolan enligt 39 a § jämfört med

⁴ Senaste lydelse 1975: 159.

⁵ Senaste lydelse 1979: 212.

Nuvarande lydelse

besvär anföras hos länsskolnämnden.

Mot länsskolnämnds beslut i ärende, på vilket 35 eller 39 § äger tillämpning, föres talan hos kammarrätten genom besvär. I samma ordning föres talan mot beslut som avses i 51 § andra stycket.

Talan mot annat beslut av länskolnämnd eller skolöverstyrelsen enligt denna lag föres hos regeringen genom besvär.

Föreslagen lydelse

35 § överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut av lokal styrelse för specialskolan enligt denna lag överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär.

54 §⁶

Länsskolnämndens beslut enligt 39 § eller 39 a § jämfört med 39 § överklagas hos kammarrätten genom besvär. Andra beslut av länskolnämnden enligt denna lag överklagas hos skolöverstyrelsen genom besvär.

Beslut som avses i 51 § andra stycket överklagas hos kammarrätten genom besvär.

54 a §

Beslut som skolöverstyrelsen enligt denna lag har fattat såsom första instans överklagas hos regeringen genom besvär, om inte annat följer av 54 § andra stycket.

Följande beslut som skolöverstyrelsen har fattat såsom andra instans överklagas hos regeringen genom besvär, nämligen

1. beslut enligt 34 § eller 39 a § jämfört med 34 §.

2. beslut enligt 27 § eller 28 a eller 29 § jämfört med 27 §.

Övriga beslut som skolöverstyrelsen har fattat enligt denna lag såsom andra instans får inte överklagas.

54 b §

Enskilda får inte föra talan mot beslut enligt denna lag om vilken eller vilka kommuner eller landstingskommuner eller delar därav som skall ingå i elevområde.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. I fråga om överklagande tillämpas de äldre bestämmelserna, om beslut i första instans har meddelats före den 1 juli 1982.

⁶ Senaste lydelse 1975: 159.

Motionen

1981/82: 2480 av Holger Bergman (s) vari yrkas att riksdagen med anledning av motionen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om instansordning vid besvär över beslut om basresurstilldelning, fastställande av gymnasiéskolans årliga organisation och beslut om skolenheter samt beslut om elevområden.

Utskottet

På grundval av riksdagens beslut (prop. 1978/79: 180, UbU 1978/79: 45, rskr 1978/79: 422) har en ny läroplan fastställts för grundskolan (1980 års läroplan, Lgr 80). Den nya läroplanen skall med vissa övergångsanordningar tillämpas i samtliga årskurser av grundskolan fr. o. m. läsåret 1982/83.

Då utskottet i likhet med regeringen anser att det bör råda överensstämmelse mellan läroplanen och skollagen i fråga om termer för undervisning i grundskolan m. m., har utskottet ingenting att erinra mot vad som förordas i propositionen i detta avseende.

Socialtjänstlagen (1980: 620) och lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) trädde i kraft den 1 januari 1982. I socialtjänstlagen finns bestämmelser om vård i familjehem och i hem för vård eller boende. För vård av unga som på grund av drogmissbruk, brottslig verksamhet e. d. behöver stå under särskilt noggrann tillsyn skall det enligt 12 § LVU finnas hem som är anpassade för sådan tillsyn. Enligt 12 § socialtjänstförordningen (1981: 750, omtryckt 1981: 1226) skall en klient som är skolpliktig beredas möjlighet att fullgöra skolplikten genom skolgång i grundskolan eller på annat sätt. Enligt 13 § bör en klient, vars skolplikt har upphört, vid behov beredas möjlighet till kompletterande undervisning och lämplig yrkesutbildning.

Föredragande statsrådet föreslår att det i skollagen förs in bestämmelser om att skolpliktiga som intas i ett hem för vård eller boende för unga och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på något av de sätt som anges i lagens 6 kap. i stället skall fullgöra skolplikten genom att delta i undervisning vid hemmet, vilken skall anordnas genom huvudmannens försorg. Vidare bör det – enligt vad som anförts i propositionen – för de inte längre skolpliktiga ungdomarna som vårdas i dessa hem dels erbjudas undervisning för att avhjälpa en tidigare, bristfällig skolgång, dels ges möjlighet till yrkesutbildning eller annan utbildning som bygger på grundskolan. I skollagen bör även tas in föreskrifter härom.

Utskottet har inget att erinra mot vad som i propositionen har förordats om undervisning vid hem för vård eller boende inom socialtjänsten och föreslår i enlighet med propositionen att ifrågakvarande lagbestämmelser får bilda en ny paragraf i skollagens inledande kapitel.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört föreslår utskottet att riksdagen antar den av regeringen föreslagna lydelsen av 6 a, 24, 25 och 28 a §§ skollagen (1962: 319).

I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet att skollagens 50 § med bestämmelser om upplåtelse av skolans mark och lokaler bör upphävas.

Med anledning av proposition 1980/81: 107, om den statliga skoladministrationen fattade riksdagen under riksmötet 1980/81 bl. a. beslut om förenklad instansordning för besvär över beslut av skolmyndighet (UbU 1980/81: 38, rskr 1980/81: 395). De riktlinjer som gavs i propositionen och vilka riksdagen godkände avsåg det på skolans område mycket omfattande regelsystemet i allmänhet och tog inte sikte särskilt på skollagen. I föreliggande proposition redovisas mot bakgrund av riksdagens beslut år 1981 överväganden och förslag om ändringar i skollagens besvärsmått bestämmelser m. m.

I detta sammanhang tar föredragande statsrådet bl. a. upp frågan om slutinstans i fall där länskolnämnden såsom första instans har fattat beslut om elevområden, basresurser enligt statsbidragssystemet för grundskolan, gymnasieskolans årliga organisation och skolenheter.

Enligt 41 § första stycket och 47 a § tredje stycket skollagen är det normalt länskolnämnden som fattar beslut om elevområde. Föredragande statsrådet föreslår – i enlighet med de riktlinjer varom riksdagen har beslutat – att skolöverstyrelsen (SÖ) i stället för som nu regeringen blir andra och sista instans. Såvitt avser beslut om basresurser enligt statsbidragssystemet för grundskolan samt om gymnasieskolans årliga organisation och om skolenheter erinrar föredragande statsrådet om att det vid riksdagsbeslutet om riktlinjer för en förenklad instansordning hade förutsetts att beslut av SÖ såsom andra instans skulle kunna överklagas hos regeringen (tredje instans). Statsrådet konstaterar nu att det finns sakliga samband mellan dessa frågor och beslut om elevområden. Instansordningen bör därför vara densamma. Enligt föredragande statsrådets mening finns det inte tillräckliga skäl att ha en tredje instans – regeringen – i dessa fyra frågor. Länskolnämndens beslut i dessa frågor föreslås därför få överklagas hos SÖ som slutinstans.

I motion 1981/82: 2480 anförs bl. a. att det i beslut om tilldelning av basresurser och fastställande av den årliga organisationen i gymnasieskolan ryms politiska ställningstaganden. Det är därför rimligt att dessa frågor får prövas av regeringen. Det rör sig vidare om ställningstaganden av stor ekonomisk omfattning, varför det enligt motionären även av det skälet är rimligt att regeringen utgör sista instans i dessa ärenden. Motionären är ense med föredragande statsrådet om att beslut om elevområden har samband med frågorna om basresurser, gymnasieskolans årliga organisation och beslut om skolenheter. Beslut i samtliga dessa fyra frågor bör enligt motionären få avgöras av regeringen som tredje och sista instans.

Utskottet erinrar om att syftet med regeringens och riksdagens beslut om reformering av den statliga skoladministrationen var bl. a. att förenkla administrationen. Decentralisering var härvid en bärande princip. Beslut som gällde skolans verksamhet skulle fattas på en nivå som låg nära dem som skulle komma att beröras av besluten. Vidare borde regeringen avlastas ärenden av mindre vikt.

Vad gäller beslut om basresurser enligt grundskolans statsbidragssystem samt om gymnasieskolans årliga organisation och om skolenheter som fattas av SÖ som andra instans har utskottet redan erinrat om att det var förutsatt att dessa beslut skulle kunna överklagas hos regeringen. Dessa frågor regleras genom bestämmelser i förordningar. Utskottet ser i likhet med regeringen och motionären ett sakligt samband mellan dessa frågor och frågor om elevområden. De senare regleras såsom framgår av det föregående genom bestämmelser i skollagen.

Utskottet har inhämtat att antalet besvärärenden i de nu aktuella frågorna hos regeringen är tämligen begränsat. Sålunda avgjordes under tiden från den 1 januari 1979 t.o.m. utgången av april månad 1982 totalt 20 besvärärenden som avsåg tilldelning av basresurser m. m. samt 4 besvärärenden som avsåg gymnasieskolans organisation och elevområden och som hade beslutats av länskolnämnd som första instans. Utskottet kan inte finna att den ringa avlastning för regeringskansliet som skulle bli följden av förslaget i propositionen uppväger olägenheten för de lokala skolmyndigheterna som följer av att de inte kan föra talan i högsta instans i frågor som de finner angelägna och av stor vikt. Utskottet erinrar i sammanhanget om vad skoladministrativa kommittén anförde om undantag från huvudregeln att besvär över länskolnämndsbeslut borde få anföras hos SÖ som enda och slutliga instans, nämligen att undantag borde finnas för de fall, då en önskvärd enhetlig bedömning för hela riket inte kan erhållas på annat sätt än att talan får fullföljas hos regeringen eller då det är väsentligt för utvecklingen på skolområdet att det slutliga avgörandet sker i regeringen (Förenklad skoladministration, SOU 1980: 5 s. 182). Någon ändring bör, enligt utskottets uppfattning, inte ske nu vad gäller bibehållandet av regeringen som slutlig instans i frågor som avser elevområden, basresurser enligt statsbidragssystemet för grundskolan samt gymnasieskolans årliga organisation och skolenheter. Med hänsyn till, som tidigare påpekats, att syftet med reformeringen av den statliga skoladministrationen var decentralisering bör instansfrågan dock följas uppmärksam. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2480 i denna del och med anledning av proposition 1981/82: 167 ändrar 54 a § förslaget till lag om ändring i skollagen (1962: 319) så att lagrummet erhåller i *bilaga 1* som utskottets förslag betecknade lydelse. Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen har förordat i fråga om skollagens besvärbestämmelser och föreslår att riksdagen antar den av regeringen föreslagna lydelsen av 53, 54 och 54 b §§ skollagen (1962: 319).

Riksdagen bör vidare med bifall till motion 1981/82: 2480 i denna del och med avslag på propositionen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om regeringen som sista instans i fråga om beslut som länskolnämnden fattar om basresurser, gymnasieskolans årliga organisation och skolenheter.

De nordiska skol- och undervisningsministrarna har den 3 mars 1982 i Helsingfors undertecknat en överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan. I propositionen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de bestämmelser som överenskommelsen kräver.

Utskottet tillstyrker förslaget.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2480 i denna del och med anledning av proposition 1981/82: 167 antar förslaget till lag om ändring i skollagen (1962: 319) med den ändringen att 54 a § erhåller i bilaga 1 som utskottets förslag betecknade lydelse,
2. att riksdagen beträffande regeringen såsom sista instans i fråga om beslut som länskolnämnden fattar om basresurser, gymnasieskolans årliga organisation och skolenheter med bifall till motion 1981/82: 2480 i denna del och med avslag på proposition 1981/82: 167 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de bestämmelser som överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan kräver.

Stockholm den 13 maj 1982

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Christina Rogestam (c), Hans Nyhage (m), Bengt Wiklund (s), Jörgen Ullenhag (fp), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Kerstin Göthberg (c), Karl-Erik Häll (s), Sigvard Persson (c) och Marie Nordström (fp).

*Bilaga 1***Av utskottet framlagt förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1962: 319)***Regeringens förslag**Utskottets förslag*

9 kap.

54 a §

Beslut som skolöverstyrelsen enligt denna lag har fattat såsom första instans överklagas hos regeringen genom besvär, om inte annat följer av 54 § andra stycket.

Följande beslut som skolöverstyrelsen har fattat såsom andra instans överklagas hos regeringen genom besvär, nämligen

1. beslut enligt 34 § eller 39 a § jämfört med 34 §,
2. beslut enligt 27 § eller 28 a § eller 29 § jämfört med 27 §.

Övriga beslut som skolöverstyrelsen har fattat enligt denna lag såsom andra instans får inte överklagas.

Beslut som skolöverstyrelsen enligt denna lag har fattat såsom första instans överklagas hos regeringen genom besvär, om inte annat följer av 54 § andra stycket.

Följande beslut som skolöverstyrelsen har fattat såsom andra instans överklagas hos regeringen genom besvär, nämligen

1. beslut enligt 34 § eller 39 a § jämfört med 34 §,
2. beslut enligt 27 § eller 28 a § eller 29 § jämfört med 27 §,

3. *beslut med anledning av besvär över läns skolnämndens beslut om elevområde enligt 41 § första stycket eller 47 a § tredje stycket.*

Övriga beslut som skolöverstyrelsen har fattat enligt denna lag såsom andra instans får inte överklagas.

